

Kronik i Politiken 1. februar 2011

KRONIKEN

1. februar 2011

Tabte muligheder i forskeruddannelsen

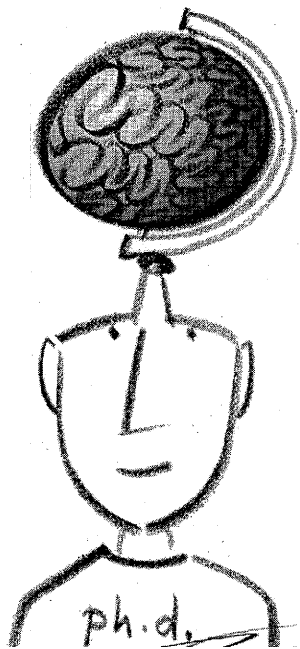

JENS KOED MADSEN

Hvorfor skærer regeringen ned på støtte til uddannelsen af danske forskere i udlandet? Politikerne bør tænke frem og ud – ikke tilbage og ind.

Jens Koed Madsen er ph.d.-studerende ved University College London.

I MANGE ÅR gav den danske stat fuld løn til 20-30 danske ph.d.-studerende, så de kunne komme til udlandet og tage hele deres forskeruddannelse der. Studerende, som selv havde søgt og var blevet optaget ved anerkendte udenlandske universiteter. Nu giver staten slet ingen støtte til den slags som følge af en generel strategi om at holde forskningsmidlerne inde i selve Danmark og støtte de danske forskerskoler. Det er med andre ord ikke længere muligt at tage en ph.d.-grad i udlandet med støtte fra den danske stat. Videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen har over for mig skriftligt bekræftet, at dette er tilfældet. Jeg tror, politikerne ikke har overvejet de samfundsmæssige og personlige konsekvenser, da man implementerede den generelle strategi i forhold til støttækronerne. Derudover forekommer det underligt, fordi der i høj grad opfordres til at tage hele eller dele af sin bachelor- og kandidatgrad i udlandet med hjælp fra det danske samfund i form af SU og tuition fees. Med andre ord bliver grunduddannelserne i stigende grad støttet, mens man har stoppet støtten til forskningsuddannelserne. At koncentrere støtten udelukkende til de danske forskerskoler kan mindske inspiration fra udlandet, hvilket ellers er med til at skabe et livligt forskningsmiljø i Danmark. I et såkaldt videnssamfund er det lig med at kigge indad frem for at kigge mod udlandet. Givet vores globaliserede verden

Tegning: Per Marquard Otzen

mangler der en diskussion om, hvad studerende med en ph.d.-grad fra udlandet kan bidrage med i det danske samfund.

JEG HAR selv været gennem en proces om

at søge støtte til at tage min ph.d.-grad i udlandet, og derfor har jeg personligt gjort mig erfaringer, som har relevans for det danske samfund. Jeg vil derfor opfordre til, at politikerne genovervejer den

generelle strategi og gør det lettere for danske forskerstuderende at tage deres uddannelse i udlandet. Det danske samfund kan nemlig drage store fordele af unge ph.d.-studerende med en uddannelse fra et udenlandsk universitet, og den skævvridning af internationaliseringsmidler, der finder sted mellem de grundlæggende uddannelser og forskeruddannelser, virker ugenomtænkt. Konkret foreslår jeg en mellemting mellem den gamle strategi med fuld løn til 20-30 forskerstuderende årligt, der givet var ganske dyr, og den nye, som koster 'herlige' ingenting. Frem for en normal dansk ph.d.-løn vil jeg foreslå, at et antal danske ph.d.-studerende, der tager deres uddannelse på et udenlandsk universitet, kan modtage dobbelt SU samt støtte til at betale tuition fees. Det ville svare til de økonomiske forhold, som lokale ph.d.-studerende i de fleste lande har. Det danske samfund kan således ganske billigt sende unge forskerstuderende til udlandet, så de har mulighed for at bringe viden og erfaring hjem til landet, og det vil være lettere for den enkelte studerende at komme af sted. Et udadvendt syn frem for et indadvendt syn.

Det er et ofte erklæret mål, at danske studerende skal have muligheden for at dygtiggøre sig i udlandet, hvis det giver mening i forhold til deres videre karriere – både hvis man ønsker at arbejde i det offentlige, i private virksomheder eller som

forsker. Det er ikke kun politikere i Folketinget, som taler for internationaliseringen af dansk forskning – det er lige så vel erhvervslivet, universiteterne som de etablerede forskere selv, som ønsker at få skabt kontakter til udenlandske universiteter og få fingeren på pulsen med hensyn til, hvad der sker i andre forskermiljøer. Betydningen af de kompetencer, som unge forskerstuderende tager med sig fra udlandet i form af forståelse for andre universitetskulturer, evner til at tale andres sprog og generelle akademiske færdigheder, bør ikke undervurderes i et globalt Danmark, der konstant skal være i kontakt og stadig udveksling med andre lande.

Der er således tale om to overordnede fordele. For det første bør det ikke glemmes, at den enkelte forskerstuderende som person kan få nogle gode oplevelser af at leve i udlandet nogle år. For det andet – og politisk mere vægtigt – er samfundet helt generelt vel tjent med, at unge kan tage forskeruddannelser i udlandet. Det vil jeg komme tilbage til lidt senere, men som overskrift er der både individuelle og samfundsmæssige fordele ved, at unge tager en forskeruddannelse i udlandet – hvad man med en kliche kunne kalde en win-win. Så hvorfor har politikerne så vedtaget den nuværende strategi?

FRA FOLKETINGETS side har man forsøgt

... Tabte muligheder i forskeruddannelsen

KRONIKEN I MORGEN
PETER L. VESTERDORF
Udlændingepolitikken under pres fra EU

at styrke forskningen i Danmark, hvilket giver glimrende mening, eftersom vi i fremtiden højst sandsynligt skal bygge vores velfærdssamfund på viden. Den overordnede strategi de senere år har været, at man giver midler til institutioner, der fysisk befinder sig i Danmark. Ved første øjekast synes det at være en god ide. Man sørger for, at der er midler til de danske institutioner, hvilket styrker det danske forsknings- og undervisningsmiljø. Men som med ethvert initiativ er der naturligvis en bagside, da også forskningen de senere år i stigende grad er blevet internationaliseret som følge af en naturlig globalisering. Derfor giver det ikke længere nogen naturlig mening at have en strategi, der hæfter sig på fysiske beliggenheder i samme grad, som det ville have gjort for eksempelvis halvtreds år siden. Derudover vil den overordnede strategi om at hæfte forskningsmidler fysisk i Danmark have utilsigtede konsekvenser.

Det er som nævnt ikke længere muligt for en dansk ph.d.-studerende at modtage støtte fra staten til at betale hverken tuition fees eller leveomkostninger i udlandet for at tage en udenlandsk ph.d.-grad.

Omvendt er det muligt for udenlandske ph.d.-studerende at modtage støtte fra staten til at tage en dansk ph.d.-grad, hvis de bliver ansat i en stilling ved et universitet, der er fysisk placeret i Danmark. Sidstnævnte skal der ikke røres ved – snarere tværtimod. Det er kun en glæde og en gevinst, at Danmark kan trække dygtige, unge forskere til landet og uddanne dem. Men enhver udveksling må gå beg-

ge veje. Så problemet er snarere, at danske ph.d.-studerende ikke længere kan søge statslige midler til at uddanne sig i udlandet.

Der kommer på den måde et skævt vrid i den støtte, man fra statens side yder til forskning. Man trækker unge forskere til Danmark, hvilket øger konkurrencen – alt dette er yderst fordelagtigt i en global verden. Desværre forringer man med samme hånd unge danske forskeres muligheder for at tage ud og lære noget, de kan bringe tilbage til Danmark. I mine øjne er det en utilsigtet, men ganske naturlig konsekvens af den overliggende strategi. Med andre ord er strategien ikke tidssvarende i en global verden, hvor unge forskere rejser rundt for at indsamle viden, inden de slår sig mere permanent ned. Hele problematikken bliver kun mere absurd, når man tænker på, at studerende på grunduddannelser både kan tage SU og STÅ- penge med, hvis de ønsker at tage en kandidatgrad i udlandet. Det vidner om en forglemmelse af danske forskerstuderende. Der er med andre ord to skævvridninger: internationalt mellem danske og udenlandske ph.d.-studerende og nationalt mellem grunduddannelser og forskeruddannelser. I begge tilfælde er danske forskerstuderende forladt.

JEG ARBEJDER selv på at tage en ph.d.-grad ved University College London (UCL) med en baggrund i retorik fra Københavns Universitet. Som så mange før mig brugte jeg mit tredje studieår af grunduddannelsen i udlandet. Jeg for- hørte mig ved forskellige professorer og

endte med at få det nogenlunde entydige svar, at hvis jeg ville supplere min uddannelse i retorik, var UCL stedet at tage hen. Og det gjorde jeg så. Her fik jeg mulighed for at studere hos nogle undervisere, som det ville have været svært at få kontakt med, hvis jeg var blevet i Danmark. Jeg blev yderligere udfordret sprogligt, fagligt, personligt, og jeg elskede det. Derfor slog jeg til, da de tilbød mig at forlænge med en kandidatuddannelse. Da UCL tilbød en yderligere forlængelse med ph.d.-uddannelse, var jeg ikke i tvivl om, at det ville være fagligt meget givende.

Men i forbindelse med min ph.d. havde UCL hverken lyst til at give rabat på tuition fees eller uddele en løn ved kasse et. Derfor stod jeg med mørke udsigter til et dundrende underskud på en knap så svulmende bankbog. Jeg brugte måneder på at overveje, om mine bekymringer var en ph.d.-grad værd. Rent fagligt var jeg ikke i tvivl – UCL kunne give mig nogle kompetencer, som jeg ikke vidste, hvor jeg skulle søge i Danmark, og eftersom jeg havde muligheden for at holde kontakten med undervisere i Danmark, virkede det som en faglig drøm – det bedste af begge verdener, da det er mit klare håb at kunne bruge min forskeruddannelse i en videre universitetskarriere i Danmark. Jeg havde studeret på UCL i forvejen og kendte det faglige miljø ganske vel. På den anden side vidste jeg jo også godt, at det ikke er gratis hverken at studere på UCL eller at bo i London. Mine erfaringer er med andre ord individuelle, men de peger mod det problem, jeg har skitseret i kronikken.

Eftersom de tidligere internationalise-

ringsstipendier for forskerstuderende nu er blevet fjernet, er den eneste mulighed for at skaffe midler til en forskeruddannelse i udlandet reduceret til søgning af private fonde samt indtægter fra eget arbejde eller gældssætning. Det tager utrolig mange timer at lede efter og søge de forskellige legater – specielt hvis man ikke har prøvet sådan en proces før. Det er med andre ord mere besværligt, end det bør være – i nogle tilfælde faktisk umuligt. Derfor risikerer vi, at danske studerende kommer til at opfatte processen som for besværlig og derfor fravælger en forskeruddannelse i udlandet til skade for individet og samfundet generelt. Det kender jeg selv eksempler på.

DET DANSKE samfund risikerer at få en skæv fordeling af, hvor mange danskere der kommer til udlandet i forhold til, hvor mange udenlandske ph.d.-studerende der kommer til Danmark. Det er med andre ord en foruroligende tendens, hvis de danske ph.d.-pladser bliver optaget af dygtige, udenlandske studerende, mens dygtige danske studerende ikke modsat har mulighed for at komme til udlandet for at studere. Ph.d.-studerende i Danmark får en – set fra udlandet

– utroligt høj løn. Derfor bliver konkurrencen om pladserne skarpere, og det er kun dejligt. Det bidrager til, at vi kan tiltrække de dygtigste ph.d.-studerende. Til gengæld kan nogle universiteter rundt omkring i verden tilbyde noget til danske forskerstuderende, som man ikke kan få i Danmark.

Derfor bør det være så smertefrit som muligt at søge mod udlandet for at dygtiggøre sig og sikre, at Danmark også i fremtiden vil være et videnssamfund, som er værd at satse på for internationale virksomheder, universiteter osv. Ydermere, hvis vi ikke får de udenlandske ph.d.-studerende til at blive og gøre karriere i Danmark efterfølgende, men de i stedet tager hjem igen, risikerer det danske samfund et dobbelt slag: manglende danske ph.d.-uddannede forskere og hjerneflugt af de udenlandske forskere i Danmark. Som samfund bør vi både sikre, at der er optimale forhold for udenlandske forskere, der ønsker at slå sig ned i Danmark, og sikre, at danske forskerstuderende kan komme til udlandet for at dygtiggøre sig og bringe viden og kontakter med hjem.

Jeg foreslår, at staten opretter en pulje til forskeruddannelser i udlandet, hvor den enkelte studerende i stedet for løn får dobbelt SU samt tillæg til at betale tuition fees. På den måde kan det danske samfund både gøre det økonomisk mere sikkert for den enkelte studerende at tage af sted og samtidig skaffe flere ph.d.-uddannede unge danskere til en billig penge.

Det vil med andre ord være en fordelagtig måde for det danske samfund at

uddanne de højt specialiserede forskere vi har brug for til vores universiteter og virksomheder. Det er muligt, med konkrete forslag ikke er nogen endelig løsning, men problemstillingen, jeg har præsenteret i Kroniken, er vedvarende og ikke uden betydning for det danske samfund. Derfor håber jeg dybt og inderligt, at man tager den nye strategi op til genovervejelse. Den er stærkt hæmmende for ønsket om at tage en ph.d.-grad i udlandet, og den virker rettet mere mod nationalt end internationalt udsyn. Det er muligt, strategien er motiveret af de senere års økonomiske krise, og at man derfor har besluttet at skære ned på midlerne.

Men det virker som et utilsigtet sted at skære. Som samfund har vi brug for, at unge danske forskerstuderende tager til udlandet for at blive endnu dygtigere, for at skabe kontakter og for at udvikle sig selv med fokus på senere at bidrage til de danske universiteter, offentlige institutioner og private virksomheder. Det er kontraintuitivt at skære ned på midler til unge internationalt orienterede forskere i et land, som efter sigende skal ernære sig ved at have mere viden end andre. Politikerne bør tænke frem og ud i stedet for tilbage og ind.

JENS KOED MADSEN

Har du kommentarer til Kroniken – gå ind på politiken.dk/kroniker